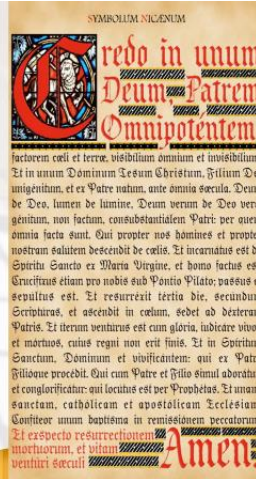

Credoviering

“Credo in Ecclesiam” – “Ik geloof in de kerk”

Inhoud

1. Wat betekent ‘kerk’ eigenlijk
2. De kerk beleven
3. Geloven in één algemene kerk

Zingen – *Vlammen zijn er vele* (LB970: 1, 2 ,3)

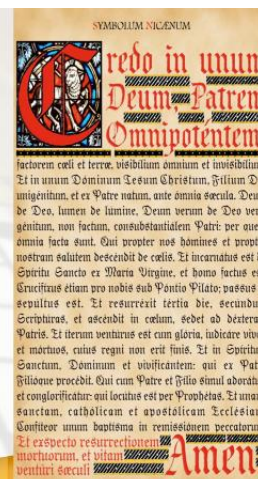
I. Wat betekent ‘kerk’

Lezen – *Handelingen 2, 1 - 4*

Toen de dag van het Pinksterfeest aanbrak waren ze allen bij elkaar. Plotseling klonk er uit de hemel een geluid als van een hevige windvlaag, dat het huis waar ze zich bevonden geheel vulde. Er verschenen aan hen een soort vlammen, die zich als vuurtongen verspreidden en zich op ieder van hen neerzetten, en allen werden vervuld van de heilige Geest en begonnen op luide toon te spreken in vreemde talen, zoals hun door de Geest werd ingegeven.

I. ‘Kerk’ – ‘Ekklesia’

1. Zondags gaat zij naar *de kerk*...
2. Betekenis *Ekklesia* = **Op-geroepen**
 - OT-woord – de gemeenschap van Israëel
 - OT-verhaal: “Abraham, Abraham!”
3. Christus roept
 - De kerk leeft van deze roep
 - De kerk verkondigt zelf deze roep
4. Kerk is Gods werk...
en kerk is mensenwerk
 - Het voorbeeld van Calvijn

1. Zondags gaan wij naar de kerk – maar weten we wel wat we zeggen? We gaan naar de ‘Ontmoetingskerk’ – maar tegelijk gaan we ook naar veel meer. Over dat ‘meer’ gaat het vandaag. En daarmee gaat het óók over de Ontmoetingskerk.

2. Wat betekent 'kerk'?

- In het Grieks staat er 'Ekklesia' – wat etymologisch gezien het werkwoord 'roepen' in zich draagt. Letterlijk: 'Opgeroepen'

En dat is mooi. Als kerk 'geroepen' is, dan is zij dus een daad van antwoord (op een stem).

Maar dat mooie moet wel gerelativeerd. In het oud Grieks is dat woord 'ekklesia' een heel neutraal, woord. Het betekent gewoon 'verzameling / volksvergadering'. En de gemiddelde Grieks zal onze mooie betekenis er niet of nauwelijks in hebben gehoord.

- Mooi aan het woord 'ekklesia' is dat het ook al voorkomt in de (officiële) (Griekse vertaling van) het Oude Testament (De 'Septuagint'). Daar staat het voor de 'gemeente' = Israël. Bijv. Deu. 23,2: "Een bastaard zal niet in de gemeente des HEREN komen" (NBG vertaling)

- Maar ook het beeld van 'roepen' verbindt het woord met het OT. Je kan terug naar Abraham – die geroepen werd: "Abraham, Abraham".

Daar denkt het christelijke Credo vast niet aan. Dat gaat puur over de Christelijke kerk – en zo doen wij vanavond. Maar dat woord 'roepen' doet ons wel beseffen dat alles wat we vandaag zeggen over de 'kerk' wel dieper terug gaat dan haar eigen begin. Alles wat over 'kerk' gezegd wordt staat in verband met die roep van den beginne: Abraham, Abraham. In NT worden – op gezag van Jezus Messias - ook de heidenen betrokken in dat aloude verhaal van deze roepende God.

3. Als het Credo spreekt over 'ekklesia' dan betekent dat: Christus roept. In dit artikel gaan we het hebben over ons opgeroepen-zijn door Christus

Daarmee is in één woord al heel veel gezegd: Kerk leeft niet van zichzelf. De kern van de kerk ligt buiten de kerk. Kerk leeft alleen maar van degene die haar roept – van de gekruisigde en opgestane Christus. Er gaat een appèl uit van zijn verhaal. En dat appèl is de kern van de kerk. Zonder die roep is kerk niets. In zichzelf is de kerk niets. (Schallend koper)

Tegelijk – en dat is mooi te zien in Handelingen 2 – komt die gekruisigde en opgestane Christus in zijn roep de apostelen zo na, als goede boodschap voor henzelf en voor anderen, dat ze op het zelfde moment dat ze geraakt worden door de Opgestane hem ook gaan verkondigen. Ofwel: De verkondiging van Christus (de roep van Christus), dat is de kerk ook zelf. Kerk is dat mensen het verhaal van Christus zelf gaan leven, in prediking en sacrament. Dat opgeroepen mensen zélf (na de hemelvaart) op aarde de roep van christus gaan verkondigen.

4. Daarmee zitten er aan het spreken over kerk altijd twee kanten:

Kerk	=	Christus	=	Gods werk
Kerk	=	mensengemeenschap	=	mensenwerk

Die twee kanten kunnen totaal botsen. Die twee kanten vallen niet samen. En tegelijk bepalen ze elkaar in de kerk - het één niet zonder het ander, het ander niet zonder het één. Daarmee is een theologische 'leer van de kerk' principieel ingewikkeld, lastig. Zo snel gebruik je té grote woorden (wij representeren Christus op aarde)... of te kleine (wij zijn een organisatie net als alle andere – een club waar je lid van kunt worden, of als dat zo uitkomt kunt bedanken). De balans is zomaar verstoort. Dan krijg je een kerk die zichzelf tot machtsinstituut ontwikkelt – waar alle levende geloof uit weggeorganiseerd is.

Of omgekeerd: dan ontwikkelen we een prachtige levendige theologie, een sprekend geloof, geestrijk, troostrijk, en ook nog eens uiterst politiek relevant... en dan kunnen we met een groepje gelijkgestemden heerlijk zwelgen in ons eigen gelijk... en vergeten we, zwelgend in ons heerlijk gelijk, de organisatie van de gemeenschap totaal. Hoe houd je de balans?

5. Calvijn in zijn 'Institutie' lost het op door de 'leer van de kerk' te verdelen over twee boeken. Eén deel over geest – en één deel over organisatie.

Die delen horen bij elkaar. Je moet ze parallel lezen. Onvermengd en ongescheiden, zagezegd.

Zodat beide kanten elkaar voortdurend blijven uitdagen, prikkelen, openbreken. Dat we alles van God blijven verwachten... én alles blijven vragen van mensen.

6. Samenvattend: Zondags ga je dus naar de Ontmoetingskerk. Maar tegelijk naar véél meer! Je mag deel hebben aan die kerk van alle eeuwen en alle plaatsen. En ja, dat is mensenwerk – met alle kwalen van dien (Gods grondpersoneel valt vaak vreselijk tegen). Maar tegelijk is het Gods werk... in alles. Ofwel: Kerk is altijd concreet, in de wereld – én kerk is altijd ook een geheimenis...

Zingen – *Vervul van dit geheimenis uw kerk die in de wereld is* – LB 653: 1, 7

II. De kerk (van alle eeuwen) beleven

Kerk is altijd óók een goddelijk geheimenis. Zó verstaan is 'kerk' zó veel groter dan wij vaak beseffen. Maar vanavond proberen we van die andere dimensie toch iets van te beleven.

Ik houd het vanavond gewoon bij mezelf... En laat jullie delen in mijn eigen dankbaarheid – voor een aantal groten uit de kerkgeschiedenis, aan wie ik zo veel heb gehad.

1. Origenes – 3e eeuw

II. De kerk van alle eeuwen

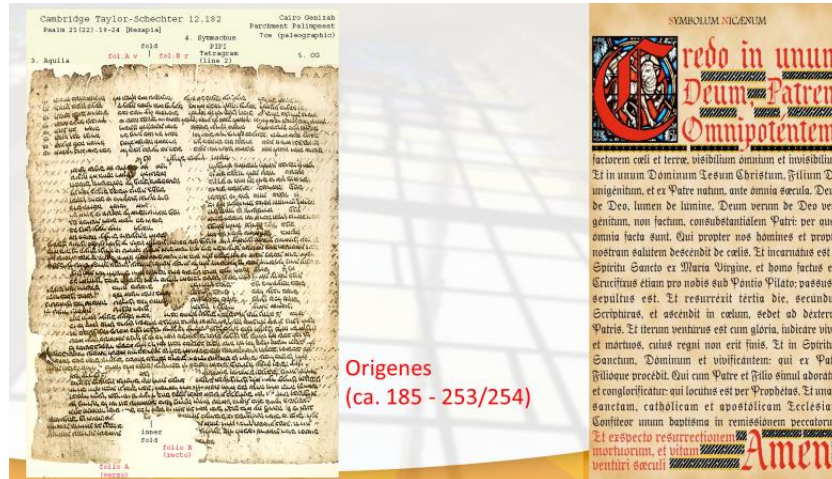
Origenes
(ca. 185 - 253/254)

Exegese was in de tijd van Origenes nog vooral allegorisch. Dat betekent dat elke tekst, elk woord een dubbele bodem heeft. Alles verwijst naar hogere, geestelijke waarden en waarheden.

(Paulus: De rots die Israël water geeft in de woestijn, dat is Christus – 1Cor 10,4)

Wij lezen de schrift niet meer op die manier. Maar het is toch geweldig om af en toe Origenes te lezen. Hij leest namelijk zo nauwkeurig. Heeft zo scherp oog voor wonderlijke details in de tekst, en voor verbanden tussen teksten.

Een mooi bewaard gebleven voorbeeld van h oe nauwgezet en methodisch Origenes te werk ging

Origenes
(ca. 185 - 253/254)

is de zgn. ‘Hexapla’ die hij samenstelde. Origenes eigen ‘studiebijbel’ voor het OT. Hierin staan zes versies van het OT parallel:

- de Hebreeuwse tekst in de vorm die op dat moment als standaard gold
- een Griekse transliteratie van deze tekst
- de Griekse vertaling van Aquila
- de Griekse vertaling van Symmachus de Ebioniet
- de Septuagint in een door Origenes zelf herziene versie
- en de Griekse vertaling van Theodotus.

Als elk woord telt, en eindeloos diepe lagen in zich heeft, dan is het zaak om in een vertaling zo veel mogelijk ruimte open te houden.

Een voorbeeld – Genesis 1 begint met ‘In den beginne...’ – In het Hebreeuws het woord ‘Rosj’. Dat kan ‘begin’ betekenen. In goed Grieks: arch . Zo wordt Genesis in de ‘Septuagint’ (zie hierboven) ook vertaald. Rosh betekent veel meer dan alleen maar ‘begin’. Het is ook ‘hoofd’. Of ‘eerste’. Dat wat voorop komt. Vertaler Aquila was daarom niet gelukkig met de vertaling ‘arch ’. Dan denkt iedereen dat het hier om een tijdsbegrip gaat. “In de archeologie schiep God de hemel en de aarde”. Alsof het hier gaat om het terugdraaien van de klok naar punt nul. Om dat armzalig misverstand te voorkomen vertaalt Aquila totaal anders, ‘en Kephalei’ – ‘in het hoofd’.

En zo hebben al die vertaal-versies hun eigen wijsheid. En zo houden ze samen eindeloos ruimte open.

Van Origenes heb ik geleerd hoe rijk de tekst van de Schrift is – dat ‘elk woord telt’ – en hoe je zo nauwkeurig mogelijk leest.

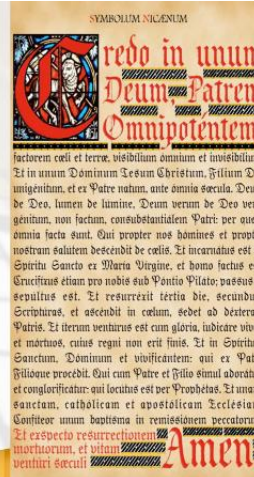
2. Hi eronymus – 3^e/4^e eeuw

Bekend van de Vulgaat – Latijnse vertaling van OT. Een vertaling vanuit het Hebreeuws! Dat was Uniek. Andere vertalingen gingen altijd vanuit de Septuagint. Dan vertaal je dus in twee stappen. En als ‘vertalen altijd verraden is’ dan heb je dus ‘dubbel verraad’. Daarom vertaalde H. rechtstreeks uit het Hebreeuws. De Vulgaat van Hi eronymus zou ook lang uniek blijven!!!!

II. De kerk van alle eeuwen

Hiëronymus
(347-420)

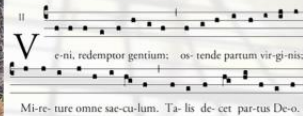
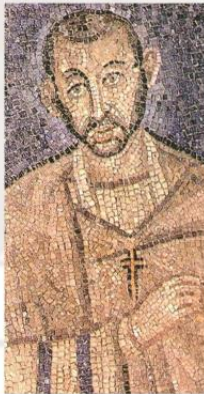
In 'Vulgaat' hoor je 'vulgair' – het was een vertaling in alledaags Latijn – De Bijbel verstaanbaar voor het volk.

De Vulgaat is een goede vertaling – gebruiken we nog graag als referentie.

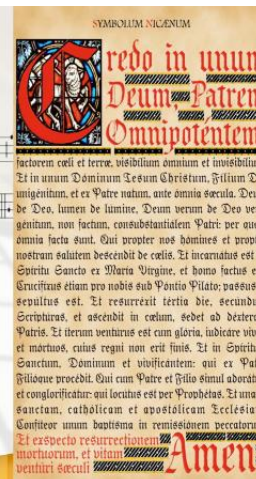
Ofwel: Van Hiëronymus leer ik vertalen.

3. Ambrosius

II. De kerk van alle eeuwen

Ambrosius van Milaan
(339-397)

Ambrosius – Bisschop van Milaan (374 hij was een populaire prediker door volk tot bisschop verkozen – was nog niet eens gedoopt – maar 8 dagen later liet hij zich dopen)

Een prediker van formaat: Hij wist door zijn preken een grote wijsgeer van zijn tijd, nl.

Augustinus, te bekeren tot het christendom!

Grote verdienste van Ambrosius is dat hij begonnen is het volk éénstemmig mee te laten zingen.

Kerkzang was volgens A. niet elitair bedoeld – hoe mooi een geschoolde stem ook klinken mag.

Ambrosius is de man van het *Te Deum*. Maar meer nog de dichter en componist van *Veni Redemptor Gentium* - Ofwel: *Nun komm der Heiden Heiland* (door Luther vertaald, waarbij de melodie ook licht bewerkt werd) – Ofwel: *Kom tot ons, de wereld wacht* -> Ook voor ons een geliefd Adventslied.

Ofwel: Van Ambrosius heb ik leren zingen.

4. Augustinus

II. De kerk van alle eeuwen

'Fecisti nos ad Te et inquietum est cor nostrum, donec requiescat in Te.'

Augustinus (van Hippo) (354-430)

SYMBOLUM NICENUM
Credo in unum Deum Patrem Omnipotentem, factorem caeli et terrae, visibilium omnium et invisibilium. Et in unum Dominum Iesum Christum, Filium Dei unigenitum, et ex Patre natum, ante omnia saecula, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum, non factum, consubstantialem Patri: per quem omnia facta sunt. Cui propter nos homines et propter nostram salutem descendit de caelis. Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine, et homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus et sepultus est. Et resurrexit tertia die, secundum Scripturas, et ascendit in caelum, sedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus est cum gloria, iudicare vivos et mortuos, cuius regni non erit finis. Et in Spiritum Sanctum, Dominum et vivificantem: qui ex Patre Filioque procedit. Qui cum Patre et Filio simul adoratur et conglorificatur: qui locutus est per Prophetas. Et unam sanctam, catholicam et apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum. Et exspecto resurrectionem mortuorum, et vitam venturi saeculi. Amen.

De jonge Augustinus was zeer onderlegd in de filosofie van zijn tijd. Aanvankelijk een aanhanger van het Manicheïsme (dualisme – de wereld is opgebouwd uit ‘goed en kwaad’) – Later het subtilere Platonisme. Augustinus was helemaal thuis in de ‘moderniteit van toen’ zagezegd. Daarin was hij ‘op zoek naar de waarheid’.

O.i.v. bisschop Ambrosius (van Milaan) overwon hij zijn intellectuele bezwaren tegen christendom. Maar daarop volgde een persoonlijke bekering – in 386. Hij werd ‘geroepen’.

In zijn “Confessiones” doet hij verslag van zijn worsteling en zoektocht, temidden van de wijsheid en alle kennis van die tijd. Dat levert prachtige passages op.

Gij hebt ons tot U geschapen, en onrustig is ons hart, totdat het rust vindt in U.

Er staan van Augustinus wel vijf poëtische teksten in ons nieuwe liedboek.

En stukje daarvan gaan wij nu beluisteren. Vertaald door Huub Oosterhuis, op muziek gezet door Antoine Oomen (zie LB pag. 1439)

<https://www.youtube.com/watch?v=jbbmR-9gPh4>

Veel te laat heb ik jou lief gekregen

*Veel te laat heb ik jou lief gekregen
schoonheid wat ben je oud,
wat ben je nieuw.*

Veel te laat heb ik jou lief gekregen
Binnen in mij was je, ik was buiten
en ik zocht jou als een ziende blinde
buiten mij en uitgestort
als water liep ik van jou weg
en liep verloren tussen zo veel
schoonheid die niet Jij is.

*Veel te laat heb ik jou lief gekregen
schoonheid wat ben je oud,
wat ben je nieuw.*

Toen heb jij geroepen en geschreeuwd.

door mijn doofheid ben jij heen
gebroken.

Oog verblindend ben jij opgedaagd
om mijn blindheid op de vlucht te jagen.

Geuren deed jij en ik haalde adem,
nog snak ik naar adem en naar jou.

Proeven deed ik jou en sindsdien
dorst ik, honger ik naar jou.

Mij, licht geraakte, heb jij doen
ontbranden.

En nu brand ik lichterlaaie naar
jou toe om vrede.

*veel te laat heb ik jou lief gekregen
schoonheid wat ben je oud,
wat ben je nieuw.*

1600 jaar oud, deze tekst. En nog steeds zó mooi, zó raak.

Ofwel: van Augustinus leer ik... wat geloven is.

5. Anselmus van Canterbury (11^e eeuw)

II. De kerk van alle eeuwen

“Niemand immers die inziet dat wat God is, kan denken dat God niet bestaat”
ook al kan hij deze woorden [namelijk er is geen God] in zijn hart zeggen
Anselmus van Canterbury (1033-1109) hetzij zonder enige betekenis, hetzij met een betekenis die daar vreemd aan is.”

SYMBOLUM NICAENUM
Credo in unum Deum, Patrem Omnipotentem,
factorem caeli et terrae, visibilia omnium et invisibilia.
Et in unum Dominum Iesum Christum, Filium Dei unigenitum, et ex Patre natum, ante omnia saecula. Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vera genitum, non factum, consubstantialem Patri: per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit de caelis. Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine, et homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato; passus et sepultus est. Et resurrexit tertia die, secundum Scripturas, et ascendit in caelum, sedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus est cum gloria, iudicare vivos et mortuos, cuius regni non erit finis. Et in Spiritum Sanctum, Dominum et vivificantem: qui ex Patre Filioque procedit. Qui cum Patre et Filio simul adoratur, et conglorificatur: qui locutus est per Prophetas. Et unam, sanctam, catholicam et apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum baptismam in remissionem peccatorum. Et exspecto resurrectionem mortuorum, et vitam venturi saeculi. Amen.

Voor hij bisschop van Canterbury werd (1089) was Anselmus abt van klooster in het Franse ‘Bec’. We spreken over de latere Middeleeuwen. Met een fijngevoeligheid voelde Anselmus het verlichte denken op komst. Vooruitlopend op de verlichting bracht hij studie en wetenschappelijk onderzoek terug naar het klooster. Volgens A. is er nl. geen tegenstelling tussen geloof en kennis. Een bekende uitspraak van A. is dan ook: Fides quaerens intellectum - Het geloof zoekt naar redelijk inzicht – het geloof wil met het verstand begrepen worden. Anselmus is ook de theoloog van ‘het Godsbewijs’. Eigenlijk bestaat A’s Godsbewijs uit meerdere bewijzen. Maar de mooiste vind ik het bewijs dat je niet kunt denken dat God niet bestaat – je kunt de woorden wel denken – maar dan denk je onzin, of je hebt het gewoon niet over God:

“Niemand immers die inziet dat wat God is, kan denken dat God niet bestaat, ook al kan hij deze woorden [namelijk er is geen God] in zijn hart zeggen, hetzij zonder enige betekenis, hetzij met een betekenis die daar vreemd aan is.”

Daar kan je lacherig over doen... Maar voor de theoloog Karl Barth was 1000 jaar later juist dit ‘gods bewijs’ de kern van zijn weerstand tegen Hitler: Kortgezegd (kortgesloten): als zelfs ons denken God niet kan ontkennen, dan kan Hitler het zeker niet. En omgekeerd zal een denken dat probeert deze God te begrijpen (fides quaerens intellectum) als vanzelf bevrijd worden van de macht van Hitler over ons denken.

Ofwel: Anselmus heeft mij gelovig leren denken!

II. De kerk van alle eeuwen

Maarten Luther (1483-1546)

SYMBOLUM NICAENUM
Credo in unum Deum, Patrem Omnipotentem,
factorem caeli et terrae, visibilia omnium et invisibilia.
Et in unum Dominum Iesum Christum, Filium Dei unigenitum, et ex Patre natum, ante omnia saecula. Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vera genitum, non factum, consubstantialem Patri: per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit de caelis. Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine, et homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato; passus et sepultus est. Et resurrexit tertia die, secundum Scripturas, et ascendit in caelum, sedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus est cum gloria, iudicare vivos et mortuos, cuius regni non erit finis. Et in Spiritum Sanctum, Dominum et vivificantem: qui ex Patre Filioque procedit. Qui cum Patre et Filio simul adoratur, et conglorificatur: qui locutus est per Prophetas. Et unam, sanctam, catholicam et apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum baptismam in remissionem peccatorum. Et exspecto resurrectionem mortuorum, et vitam venturi saeculi. Amen.

6. Luther

Maar hier hebben we het vorig jaar al een heel jaar over gehad.

Vertaler – Prediker – Zanger – Exegeet – Theloog pur sang

Van Luther heb ik geleerd: Sola Fide, Sola Scriptura, Sola Gratia

Maar misschien wel dat laatste vooral: Geleerd wat genade is – Gods genade die sterker is dan welk onrecht van mensen ook.

7. Johann Sebastian Bach

II. De kerk van alle eeuwen

Johann Sebastian Bach
(1685-1750)

SYMBOLUM NICAENUM
Credo in unum
Deum Patrem
Omnipotentem,
factorem caeli et terrae, visibilia omnia et invisibilia.
Et in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei
unigenitum, et ex Patre natum, ante omnia saecula. Deum
de Deo, lumen de lumine. Deum verum de Deo vera
genitum, non factum, consubstantialem Patri: per quem
omnia facta sunt. Qui propter nos homines et propter
nostram salutem descendit de caelis. Et incarnatus est de
Spiritu Sancto ex Maria Virgine, et homo factus est.
Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato: passus et
sepultus est. Et resurrexit tertia die, secundum
Scripturas, et ascendit in caelum, sedet ad dexteram
Patris. Et iterum venturus est cum gloria, iudicare vivos
et mortuos, cuius regni non erit finis. Et in Spiritum
Sanctum, Dominum et vivificantem: qui ex Patre
Filioque procedit. Qui cum Patre et Filio simul adoratur
et conglorificatur: qui locutus est per Prophetas. Et unam
sanctam, catholicam et apostolicam Ecclesiam.
Confiteor unum baptismum in remissionem peccatorum.
Et expecto resurrectionem mortuorum, et vitam
venturi saeculi. Amen.

Wat ik vooral van Bach heb geleerd is hoe verschillend de verschillende evangeliën zijn. Zijn MP en JP zijn ongekend verschillend – maar dat is omdat de achterliggende evangeliën zo verschillend zijn. En Bach heeft dat ongekend scherp gehoord – en vervolgens op toon gezet. Waar de Matteüspassie de passie is van de zonde en van het verdriet om de zonden – *O Mensch, beweine dein Sünden Gross* – OK, *Wir setzen uns wel in Tränen nieder* -, daar is de Johannespassie één groot verhaal van bevrijding. Christus als Koning die als koning, met een kroon op, afdaald tot in de diepste diepte – en ons mensen daarmee voor altijd bevrijdt van elke macht die ons daar beneden klein wil houden. Als de Johannespassie eindigt met *'ich will dich preisen ewiglich'* – ja, dan geloof ik het ook. Dan is Goede Vrijdag Góede Vrijdag – dan is Goede Vrijdag voor mij echt PASEN.

Bach dus – die mij geleerd heeft naar het Johannes-Evangelie te luisteren.

8. Karl Barth

II. De kerk van alle eeuwen

Karl Barth
(1886 - 1968)

SYMBOLUM NICAENUM
Credo in unum
Deum Patrem
Omnipotentem,
factorem caeli et terrae, visibilia omnia et invisibilia.
Et in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei
unigenitum, et ex Patre natum, ante omnia saecula. Deum
de Deo, lumen de lumine. Deum verum de Deo vera
genitum, non factum, consubstantialem Patri: per quem
omnia facta sunt. Qui propter nos homines et propter
nostram salutem descendit de caelis. Et incarnatus est de
Spiritu Sancto ex Maria Virgine, et homo factus est.
Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato: passus et
sepultus est. Et resurrexit tertia die, secundum
Scripturas, et ascendit in caelum, sedet ad dexteram
Patris. Et iterum venturus est cum gloria, iudicare vivos
et mortuos, cuius regni non erit finis. Et in Spiritum
Sanctum, Dominum et vivificantem: qui ex Patre
Filioque procedit. Qui cum Patre et Filio simul adoratur
et conglorificatur: qui locutus est per Prophetas. Et unam
sanctam, catholicam et apostolicam Ecclesiam.
Confiteor unum baptismum in remissionem peccatorum.
Et expecto resurrectionem mortuorum, et vitam
venturi saeculi. Amen.

Karl Barth, De kerkvader van onze tijd.

Karl Barth – de theoloog van de *Kirchliche Dogmatik* (en rechts daarvan in mijn boekenkast staat het Verzameld Werk, dat minstens 3 x deze omvang telt).

Karl Barth die de kerk na vier eeuwen worstelen met de Verlichting weer leerde om 'God' serieus te nemen – In ieder geval minstens zo serieus als de mens, minstens zo serieus als onszelf: onze eigen religiositeit, onze eigen gelovigheid.

De theologie die Barth aantrof aan het begin van de 20e eeuw hield zich alleen nog maar bezig met de menselijke gelovigheid. En was daarmee heel gevoelig geworden voor de afgoden van Bloed en Bodem, van Volk en Vaderland, die aan het begin van de vorige eeuw de religieuze zielen meer en meer in hun macht kregen – met een vreselijke wereldoorlog tot gevolg – terwijl de kerk aan beide zijden van het front bad voor de overwinning.

Mensen moesten juist gered worden van hun gelovigheid – zo besefte Barth na WO I – en alleen God zelf kan ons van onze gelovigheid redden.

En 15 jaar later was het die Karl Barth die de kerk voorging in het verzet tegen Hitler – in de Barmer Thesen:

II. De kerk van alle eeuwen

Jezus Christus, zoals over hem in de Heilige Schrift wordt getuigd, is het ene Woord van God waarnaar wij moeten luisteren, en dat wij in leven en sterven moeten vertrouwen en gehoorzamen. Wij verwerpen de valse leer volgens welke de kerk buiten en naast dit ene Woord van God andere gebeurtenissen, machten, gestalten en waarheden als Gods openbaring mag en moet aanvaarden.

credo in unum Deum Patrem Omnipotentem, factorem caeli et terrae, visibilibus omnium et invisibilibus. Et in unum Dominum Jesum Christum, Filium Dei unigenitum, et ex Patre natum, ante omnia saecula, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum, non factum, consubstantialem Patri: per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit de caelis. Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine, et homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus et sepultus est. Et resurrexit tertia die, secundum Scripturas, et ascendit in caelum, sedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus est cum gloria, iudicare vivos et mortuos, cuius regni non erit finis. Et in Spiritum Sanctum, Dominum et vivificantem: qui ex Patre Filioque procedit. Qui cum Patre et Filio simul adoratur et conglorificatur: qui locutus est per Prophetas. Et unam, sanctam, catholicam et apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum. Et exspecto resurrectionem mortuorum, et vitam venturi saeculi. Amen.

Dat was dus récht tegen grote delen van de Duitse Kerk in – die in Hitler Gods zegen herkenden – en die dus geen enkel bezwaar hadden tegen de Ariërparagraaf in de kerk – en tegen het aanstellen van een Reichsbischoff... Immers, in Hitler sprak toch God zelf? En net zo is anno nu Trump aan de macht in Amerika – omdat de Evangelicalen hem identificeren als een daad van puur goddelijke zegen! Iemand die *Het Vaderland* weer groot maakt, dat moet wel Gods werk zijn – zo luidt de theologie.

Dán moet de kerk opstaan – niet met politiek protest (dat ook) – maar (vooral) met confessioneel protest: Dit is pure ketterij.

Dan is dus een betere theologie nodig – en dat kunnen wij – ook in déze eeuw – nee, dat móeten wij – ook in deze eeuw, leren van Karl Barth.

9. Miskotte

En als laatste de Nederlandse theoloog Kornelis Heiko Miskotte.

Predikant, later hoogleraar, die eindeloos verbindend heeft gewerkt in de Nederlandse Kerk. In de Hervormde Kerk met name – waar hij uiteenlopende – divergerende – stromingen met elkaar wist te verbinden. Hij was een brug zowel naar de moderne theologie (bijv. het moderne bijbelonderzoek) – die tegelijk contact hield met de mystieke, bevindelijke ervaringsbronnen van het geloof.

Miskotte die in de oorlog het pamflet 'Betere Weerstand' schreef. En het boekje 'Bijbels ABC' – omdat nationalisme als bron van verzet tegen Hitler uiteindelijk de verkeerde bron was..., want totaal ontoereikend. Hitler was niet fout omdat hij Nederland bezette. Hitler was fout omdat in hem het oude Germaanse religie van Bloed en Bodem, van het Recht van de Sterkste bepalend was. Omdat het Heidendom *pur sang* was. En om je daar tegen te verzetten – was een ándere bron nodig dan een eigen nationalisme. Het Oude Testament met name was voor Miskotte die bron – omdat daar wordt afgerekend met alle afgoderij. En dat is misschien het meest kostbare wat ik aan Miskotte – en zeker aan zijn leerlingen - te danken heb: Dat hij ons als kerk onze verworteling in het geloof van Israël heeft geleerd. Ons het OT weer heeft geopend. Als diepste bron van ons geloof.

Samenvattend

En dat allemaal is dus 'kerk' – de kerk van alle eeuwen.

Het waren allemaal gewone mensen. En toch, ergens vertelden ze allemaal van een geheim.

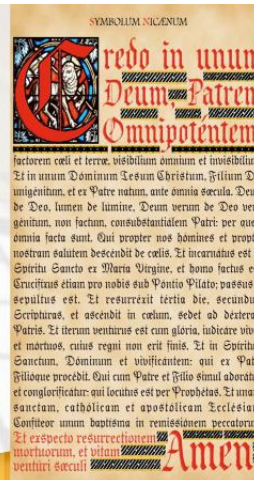
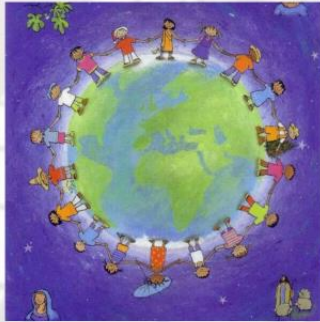
Het geheim van een kerk die meer is dan mensenwerk alleen. Gods eeuwige kerk.

Muziek – [Olivier Messiaen, L'apparition de l'église éternelle \(de verschijning van de eeuwige kerk\)](#)

(Om vooral te luisteren met ogen dicht – geef je fantasie de ruimte)

III. Ik geloof in één katholieke kerk

III. Geloven in één katholieke kerk

Eén en algemeen – Ik weet het, het zijn zomaar machtswoorden: “**wij** zijn die éne, algemene kerk – en het zijn altijd de anderen die verdeeldheid scheppen – en die zichzelf dus búiten de éénheid van de algemene kerk plaatsen.”

Ik weet het – de zinnen over de kerk zijn later toegevoegd aan het credo – 4e eeuw – na de bekering van keizer Constantijn – toen ‘de Kerk’ instituut en machtsfactor was geworden.

Maar er is ook iemand als Kerkvader Ignatius (tweede eeuw), die schrijft aan de gemeente van Smyrna: “Waar Christus Jezus is, daar is de algemene kerk.”

Laten we deze woorden – één en algemeen - vanavond vooral lezen als belofte – en uitdaging – en opdracht – en bron van moed

Eén

Dat is een telwoord!!! Je mag ook één zingen, in plaats van ‘een’, wat we meestal doen. Eén is veel spannender.

Want ‘één’ is heel kritisch naar de kerk – die al van begin af verdeeld was:

“Want mij is van u bekend gemaakt, mijn broeders, door die van het huisgezin van Chloe zijn, dat er twisten onder u zijn. En dit zeg ik, dat een iegelijk van u zegt: Ik ben van Paulus, en ik van Apollos; en ik van Cefas; en ik van Christus. Is Christus gedeeld?” 1Cor 1: 11v

Ofwel, dat simpele woordje ‘één’ relativeert alle verschillen. En verbindt ons onontkoombaar aan elkaar – of wij dat nu willen en doen, of niet. Mannen en vrouwen, Joden en Grieken, Slaven en Vrijheid – die verbinding, dat was de kern van het begin van de kerk – en het zal de kern zijn tot aan het einde.

Katholiek (= algemeen)

En net zo kostbaar is het woordje ‘katholiek’, dat naar mijn gevoel helemaal in het verlengde staat van ‘één’

‘Katholiek’ is een woord van ongekende ruimte. Het gaat in dit woord om de macht en het aantal – maar om grenzenloze verbondenheid. Kerk is alleen kerk als ze over haar grenzen kijkt. (Zoals de missioloog Lesley Newbegin ooit zei: “Kerk leeft vooral aan haar grenzen.”)

Kerk is geen kerk als ze tevreden is met de eigen club.

Uiteindelijk staat ‘kerk’ altijd in het teken van het Koninkrijk: “*God alles in allen.*” (1Cor 15,28 / Ef 1, 23)

Dat is misschien het mooiste aan de kerk:

Dat ze altijd staat in het teken van haar eigen opheffing.

Zingen – In Christus is noch west noch oost – LB 969

- 1 In Christus is noch west noch oost
in Hem noch zuid noch noord,
één wordt de mensheid door zijn troost,
de wereld door zijn woord.
- 2 Tot ieder hart, dat Hem behoort,
met Hem gemeenschap vindt.
De dienst aan Hem is 't gouden koord
dat allen samen bindt.
- 3 Geliefden, sluit u dan aaneen,
vanwaar en wie ge ook zijt
als kinderen om uw Vader heen
en Christus toegewijd.
- 4 Laat zuid en noord nu zijn verblijd,
Hem prijzen west en oost.
Aan Christus hoort de wereld wijd,
in Hem is zij vertroost.

Dagsluiting

Tussen het zingende kerkvolk

<p>Soms, als ze hun longen te boven zingen, het dak staat bol van geluid, kijk ik mijn ogen uit:</p> <p>alles verandert, de dingen staan stil te dansen, het altaar haast swingende, pinkstertongen worden de kaarsen en de gezichten</p>	<p>van de gewoonste stervelingen glanzen van licht. Ik verwonder mij tot ik versta:</p> <p>zonder die tranen in mijn ogen had zich de wereld niet bewogen, gingen de dingen niet opgetogen al dat geloven achterna.</p> <p style="text-align: right;"><i>Willem Barnard</i></p>
---	---

SYMBOLUM NICENUM

redo in unum
Deum, Patrem
Omnipotentem,

factorem caeli et terrae, visibilibus dominum et invisibilibus. Et in unum Dominum Iesum Christum, Filium Dei unigenitum, et ex Patre natum, ante omnia saecula. Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero genitum, non factum, consubstantialem Patri: per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines et propter nostram salutem descendit de caelis. Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine, et homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato; passus et sepultus est. Et resurrexit tertia die, secundum Scripturas, et ascendit in caelum, sedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus est cum gloria, iudicare vivos et mortuos, cuius regni non erit finis. Et in Spiritum Sanctum, Dominum et vivificantem: qui ex Patre Filioque procedit. Qui cum Patre et Filio simul adoratur et conglorificatur: qui locutus est per Prophetas. Et unam sanctam, catholicam et apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum baptismum in remissionem peccatorum. Et expecto resurrectionem mortuorum, et vitam venturi saeculi. Amen.

Luthers avondgebed

**Blijf bij ons Heer,
want het is avond
en de nacht zal komen
Blijf bij ons en bij Uw ganse kerk
aan de avond van de dag
aan de avond van het leven
aan de avond van de wereld.
Blijf bij ons
met Uw genade en goedheid
met Uw troost en zegen
met Uw Woord en Sacrament.**

**Blijf bij ons, wanneer over ons
komt
de nacht van beproeving en van
angst
de nacht van twijfel en
aanvechting
de nacht van de strenge,
bittere dood**

**Blijf bij ons
in leven en sterven
in tijd en eeuwigheid.
Amen.**

Ontmoetingskerk Enschede

Geloofsbelijdenis – In God de Vader op zijn troon – LB 342

- 1 In God de Vader op zijn troon
geloven wij, en in de Zoon,
uit God geboren voor de tijd,
Hem zij de macht, de majesteit!
- 2 En in de Geest, die ons geleidt,
geloven wij: dat er altijd
een Trooster is, zacht als de wind,
een sterke moeder bij haar kind.
- 3 Lof zij de Vader, die ons schiep
en licht uit nacht tevoorschijn riep.
Lof zij de Zoon, die onze nood,
ons kruis verdroeg en onze dood.
- 4 Die onderging en overwon
en als de zon ten hemel klom,
die aan de dag treedt op zijn tijd
en eenmaal recht van onrecht scheidt.
- 5 **Lof zij de Geest die wereldwijd
ons kerk maakt: Christus toegewijd
tot wij, van alle kwaad bevrijd,
God zien in alle eeuwigheid.**
Amen.